

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE EMPATİ İLE OLUMSUZ
DEĞERLENDİRİLME KORKUSU İLİŞKİSİ: MİZAH TARZLARININ ARACI
ETKİSİ

*The Relationship Between Empathy and Fear of Negative Evaluation in University Students:
The Mediating Effect of Humor Styles*

Esma Ülkü KAYA¹ ve Gamze Ayça KAYA²

¹Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Elazığ, ukaya@firat.edu.tr, orcid.org/0000-0002-6740-5307

²Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Elazığ, gamzeayca@hotmail.com, orcid.org/0000-0002-4780-5389

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received:
27.08.2022
Kabul/Accepted:
07.04.2023

DOI:

10.18069/firatsbed.1167526

Anahtar Kelimeler

Empati, mizah tarzları,
olumsuz değerlendirilme
korkusu, sosyal kaygı

Keywords

Empathy, humor styles,
fear of negative
evaluation, social
anxiety

ÖZ

Mevcut çalışma, empati ile olumsuz değerlendirilme korkusu ilişkisinde mizah tarzlarının aracılığını incelemektedir. İlave olarak çalışma bu üç değişken arasındaki ilişkileri incelemektedir. Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinden oluşan katılımcılar ($n = 164$), Toronto empati anketi, mizah tarzları anketi ve olumsuz değerlendirilme korkusu ölçeği kısa versiyonunu tamamladılar. Korelasyon sonuçlarında, katılımcı mizah empatiyle pozitif ve kendini yıkıcı mizah ise olumsuz değerlendirilme korkusuyla pozitif ilişkilidir. Kendini geliştirici mizah ise olumsuz değerlendirilme korkusuyla negatif ilişkilidir. Ayrıca empati ile olumsuz değerlendirilme korkusu ilişki göstermemiştir. Aracılık analizinde empati ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkide mizah tarzlarının aracı olmadığı bulunmuştur. Ancak empati ve aracı değişkenler modele dahil edildiğinde, birlikte bu değişkenler olumsuz değerlendirilme korkusuna katkı sağlamıştır. Mevcut çalışma empatinin olumsuz değerlendirilme korkusuyla direkt ilişki içerisinde olmadığını fakat empati ve mizah tarzlarının birlikte (katılımcı mizah hariç) olumsuz değerlendirilme korkusuyla anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu göstermektedir. Olumsuz değerlendirilme korkusu, empati ve kendini yıkıcı mizahın artması ve kendini geliştirici mizahın zayıflamasıyla artabilir.

ABSTRACT

The present study examines the mediation of humor styles in the relationship between empathy and fear of negative evaluation. In addition, the study examines the relationships between these three variables. Participants ($n = 164$), consisting of students from the faculty of health sciences completed the Toronto empathy questionnaire, humor styles questionnaire and the brief version of the fear of negative evaluation scale. In correlation results, affiliative humor is positively related to empathy and self-defeating humor is positively related to fear of negative evaluation. Self-enhancing humor is negatively correlated with fear of negative evaluation. Moreover, there was no relationship between empathy and fear of negative evaluation. In the mediation analysis, it was found that humor styles did not mediate the relationship between empathy and fear of negative evaluation. However, when the empathy and mediator variables were included in the model, these variables together contributed to the fear of negative evaluation. The present study shows that empathy does not show a direct relationship with fear of negative evaluation, but empathy and humor styles together (except affiliative humor) have a significant relationship with fear of negative evaluation. Fear of negative evaluation may increase as empathy and self-defeating humor increase and self-enhancing humor weakens.

Atıf/Citation: Kaya, E. Ü. ve Kaya, G. A. (2023). Üniversite Öğrencilerinde Empati ile Olumsuz Değerlendirilme Korkusu İlişkisi: Mizah Tarzlarının Aracı Etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33, 2, 845-854.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Esma Ülkü KAYA, ukaya@firat.edu.tr

1. Giriş

Olumsuz değerlendirilme korkusu sosyal kaygı bozukluğunun temel özelliğidir (Weeks ve diğerleri, 2005). Kaygı, bir kişide daima baskın olan belirsiz bir korku veya kötü bir şey olacağı ile ilgili bir duygu şeklindeki psikolojik durumdur (Çelik, 2010: 219). Sosyal fobi ise, bir kaygı bozukluğu olup (Korkmaz, 2017: 44), bu kavram başka kişilerin olduğu ortamlarda hata yapmaya ve diğer insanlar karşısında küçük düşmeye dair korku olarak tanımlanmaktadır (Burkovic, 2020: 15). Sosyal fobisi olan bir birey, kendisi ile ilgili gerçeği yansıtmayan olumsuz öngörülere sahiptir. Bireyin geçmiş yaşam tecrübelerine ve korkularına bağlı olarak oluşturduğu temel varsayımları (genelde kendisi ve çevresiyle ilgili negatif algıları) yaşadığı sosyal durumları tehlike olarak algılamasına zemin oluşturmaktadır (Durna, 2018: 35). Bir bireyde sosyal kaygının olması durumunda, başka kişilerce olumsuz olarak değerlendirilme korkusu bir tehdit temasıdır (Robichaud ve Dugas, 2020: 139). Olumsuz değerlendirilme korkusu kavramı, “başkalarının değerlendirmeleri konusunda endişe, onların olumsuz değerlendirmelerinden yaşanan üzüntü, değerlendirici durumlardan kaçınma ve başkalarının kendini olumsuz değerlendirebileceği hususundaki beklenti” şeklinde tanımlanmaktadır (Watson ve Friend, 1969: 449). Ayrıca çalışmalar olumsuz değerlendirilme korkusunun sosyal kaygıyı artırdığını göstermektedir (Iqbal ve Ajmal, 2018; Levinson ve Rodebaugh, 2012).

Empati kavramı ise, bireyin kendisini etkileşimde olduğu kişinin yerine koymasıyla olaylara o kişinin bakış açısından bakmasını, o kişinin duygu ve düşüncelerini doğru şekilde algılamasını, hissetmesini ve bunu da karşısındaki kişiye aktarmasını içeren bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Şahin ve Akbaba, 2017: 88). Ancak sempati kavramı empati kavramından farklıdır. Sempati, ileriye dönük etkisi itibarıyla empati kavramından ayrılmaktadır. Empati kavramı, başka kişi ile ilgili bilgi edinme süreciyle ilgiliyken, sempati kavramı, başka kişiyle ilgili kaygıları ve o kişinin durumunu düzeltmeye dair isteği ifade etmektedir (De Waal, 2014: 142). Empatinin algısal, bilişsel ve duygusal olmak üzere üç bileşeni vardır. Algısal empati, başka kişinin bakış açısını tahmin etmeyle ilgiliyken, duygusal empati bireyin karşısındakinin duygularını anlamasıdır (Şahin ve Akbaba, 2017: 89-90). Bilişsel empati ise, zihinsel olarak kişinin kendisini hayali olarak başka bir kişinin yerine koymasıdır (Hein, 2020: 65). Zihin teorisi, bir kişinin kendisine ve başkalarına mental durumları atfetmesi olarak tanımlanmaktadır (Premack ve Woodruff, 1978). Zihin teorisinin, bilişsel zihin teorisi ve duygusal zihin teorisi olmak üzere iki boyutu vardır (Dvash ve Shamay-Tsoory, 2014). Bilişsel zihin teorisi, bilişsel empatiyle, duygusal zihin teorisi ise hem bilişsel hem de duygusal empati ile ilgilidir (Shamay-Tsoory, Harari, Szepeswol, ve Levkovitz, 2009). Samson (2008: 21), empati ve zihin teorisinin mizah işlemede bir rolünün olup olamayacağını sorgulamaktadır. Örneğin, birisinin niyetinin mizah yapmak olduğunu anlayabilmek için bir bireyin başka kişinin bakış açısını benimsemesi gerekmektedir. Empatinin daha duygusal unsurları, mizah işlemede bir role sahip olabilir. Birisi bir şakanın hedeflerine sempati duyduğundan, küçümseyici veya düşmanca mizahtan hoşnut olmayabilir. Çok saldırgan olduklarından bu şakaların zıt etkileri olabilir. Spreng, McKinnon, Mar, ve Levine (2009), geliştirdikleri Toronto empati anketinin duygusal empatiyi ölçmeye yakın olmakla birlikte, bilişsel empati ölçümüyle de ilişkili olduğunu belirtmektedir. Yazında yaygın olarak empatiyi ölçmek için kişilerarası tepkisellik indeksi (Davis, 1980; Davis, 1983) kullanılmaktadır. Bu ölçek dört alt ölçekten oluşmakta olup, bunlardan ikisi (perspektif alma ve fantezi) bilişsel empatiyi diğer ikisi de (empatik ilgi ve kişisel sıkıntı) duygusal empatiyi değerlendirmektedir (Tibi-Elhanany ve Shamay-Tsoory, 2011). Bazı çalışmalar duygusal empati (Youssef, Nunes, Sa, ve Williams, 2014; Mathad, Pradhan, ve Rajesh, 2017) ve empatik ilgiyi (Leloir ve diğerleri, 2013; Lamothe, Boujut, Zenasni, ve Sultan, 2014) ölçmede Toronto empati anketini (Spreng ve diğerleri, 2009) kullanmaktadır. Bu çalışmada katılımcıların empati davranış sıklığını belirlemek için Toronto empati anketi (Spreng ve diğerleri, 2009) kullanılmıştır.

Gülme kavramını mizahtan farklılaştıran bir yön, gülmenin bir refleks olarak gelişmesi düşüncesi olup, mizah ise gülmeyi sağlayıcı faktörlerden yalnızca birisidir (Özgüleş, 2020: 12). Mizahın, kendini geliştirici, katılımcı, saldırgan ve kendini yıkıcı olmak üzere dört tarzı vardır. Bunlardan kendini geliştirici mizah, stresle mücadelede olumlu bakış açısına sahip başa çıkma mekanizması olarak görülebilmektedir (Şahin, 2018: 47). Katılımcı mizah ise, bireyler arası bağlılığı artıran, bireyin kendisinin ve başka kişilerin kabul ettiği tahammül sınırları içinde saldırgan olmayan bir mizah tarzıdır (Şahin, 2018: 49). Kendini yıkıcı mizah, bir bireyin, başka kişilerin beğenisini kazanmak amacıyla kendini küçük düşürmek yoluyla komik hikâyeler anlatmasıyla kullandığı bir mizah tarzıdır. Saldırgan mizah ise başkalarını küçümseme ya da manipüle etmeyle ilgili bir mizah tarzıdır (Büyükyılmaz, 2018: 42-43). Mizah, kişinin hem kendi duygularını yönetmesine hem de başka kişilerin duygularını yönetmelerine yardımcı olmaya imkân veren araç olarak görülmektedir (Okçuğ, 2019:

34). Yaşamın birçok evresinde kaygı, stres ve depresyon ile karşı karşıya gelinmektedir. Pozitif psikoloji yazınında travmatik ve stresli olaylar karşısında akıl sağlığını koruyan faktörler arasında mizah da gösterilmektedir (İlhan, 2021: 448). Mevcut çalışma bir devlet üniversitesinin sağlık bilimleri lisans öğrencilerinde empati ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkide mizah tarzlarının aracı olup olmadığını incelemeyi amaçlamaktadır. Yazında birçok çalışma sağlık öğrencilerinde sosyal kaygı bozukluğunu incelemiştir (Reta, Ayalew, Yeneabat, ve Bedaso, 2020; Desalegn, Getinet, ve Tadie, 2019; Al-Johani ve diğerleri, 2022). Sosyal kaygının eğitim sürecinde öğrencileri nasıl etkiyeceğini anlayabilmek ve olumsuz etkilerin nasıl zayıflatılabileceği hususunda öneriler yapabilmek için bu konuda daha fazla çalışma yapmak gerekmektedir. Bu nedenle çalışmada sağlık hizmetine aday olanlarda empati, mizah ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

1.1. Empati ve Mizah Tarzları Arasındaki İlişki

Yazında empati ile mizah tarzları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Örneğin Wu, Lin, ve Chen (2016) yürüttükleri çalışma sonucunda perspektif alma ve empatik ilginin olumlu mizah tarzlarıyla (katılımcı mizah ve kendini geliştirici mizah) pozitif ancak saldırgan mizah tarzıyla da negatif ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca perspektif almanın ise kendini yıkıcı mizahla pozitif ilişki gösterdiğini belirlemişlerdir. İlave olarak empatik ilginin, cinsiyet ve saldırgan mizah ilişkisinde aracı, perspektif almanın ise cinsiyet ve diğer üç mizah tarzları (katılımcı, kendini geliştirici ve kendini yıkıcı) arasındaki ilişkide aracı olduğunu tespit etmişlerdir. Navarro-Carrillo, Torres-Marin, ve Carretero-Dios (2020) çalışmalarında gelir ile saldırgan mizah arasındaki ilişkide empatik ilginin aracı olduğunu bulmuşlardır. Empatik ilginin ise saldırgan mizahla negatif ilişkiye sahip olduğunu belirlemişlerdir. Halfpenny ve James (2020), kendini geliştirici mizahın; bilişsel empati, duygusal empati ve sempatiyle pozitif, katılımcı mizahın ise bilişsel empatiyle pozitif ilişkili olduğunu rapor etmişlerdir. Araştırmacılar saldırgan mizahın ise duygusal empati ve sempatiyle negatif ilişki gösterdiğini tespit etmişlerdir. Navarro-Carrillo, Torres-Marin, Corbacho-Lobato, ve Carretero-Dios (2020), perspektif alma empati özelliğinin katılımcı ve kendini geliştirici mizah tarzlarıyla pozitif, saldırgan mizahla da negatif ilişkili olduğunu rapor etmişlerdir. Ayrıca kişisel sıkıntı empati özelliğinin dört mizah tarzıyla ilişki göstermediğini bulmuşlardır. Hampes (2010) çalışması sonucunda katılımcı mizah ile empatik ilgi ve kendini geliştirici mizah ile perspektif alma empatisi arasında pozitif ilişkiler olduğunu rapor etmiştir. Ayrıca kendini geliştirici mizah ile kişisel sıkıntı ve saldırgan mizah ile perspektif alma empatisi, empatik ilgi ve kişisel sıkıntı arasında negatif ilişkiler olduğunu belirlemiştir.

1.2. Empati ve Mizah Tarzlarının Sosyal Kaygıyla İlişkisi

Clark ve McManus (2002), sosyal fobiyi karakterize eden eğilimlerden birinin başkalarından gelen olumsuz tepkileri belirleme eğilimi olduğunu belirtmektedir. Watson ve Friend (1969)'e göre, sosyal değerlendirme kaygısının iki görünümü vardır. İlki sosyal durumlardaki sıkıntı, rahatsızlık, korku, kaygı gibi deneyimler ile kasten sosyal durumlardan kaçınmadır. Diğeri ise başkalarından olumsuz değerlendirmeler alma korkusudur. Bu çalışmada sosyal kaygıyı ölçmede olumsuz değerlendirilme korkusu ölçeği kısa versiyonu (Leary, 1983) kullanılmıştır. Yazında empati ve mizah tarzlarına odaklı bazı çalışmalar sosyal kaygıyla ilişkiyi incelemektedir. Örneğin Loudin, Loukas, ve Robinson (2003), sosyal kaygıyı ölçmek için kullandıkları olumsuz değerlendirilme korkusu değişkeninin, kadın katılımcılarda empatik ilgiyle pozitif ilişki gösterdiğini ancak erkeklerde ne empatik ilginin ne de perspektif almanın olumsuz değerlendirilme korkusuyla ilişkili olduğunu rapor etmişlerdir. Sönmez (2020: 36-37) çalışmasında Otizm Spectrum Bozukluğu (OSB) olan ergen ve çocuklarda duygusal empatinin sosyal kaygıyla pozitif ilişki gösterdiğini bulmuştur. İlave olarak araştırmacı (Sönmez, 2020: 39), OSB'li katılımcılarda duygusal empatinin sosyal kaygıyı pozitif olarak belirlediğini ortaya koymuştur. Bazı çalışmalar (Auyeung ve Alden, 2016; Auyeung ve Alden, 2020) ise empatik doğruluk (empathic accuracy) ile sosyal kaygı ilişkisini incelemiştir. Batanova ve Loukas (2011), çalışmalarında sosyal kaygı ile empatik ilgi arasında pozitif ilişki olduğunu bulmuştur. Bray ve diğerlerinin (2021) çalışmasında, duygusal empati unsurlarının (duygusal paylaşım ve empatik sıkıntı) içselleştirme semptomlarıyla (özellikle sosyal kaygı semptomları) pozitif ilişkili olduğu ortaya konulmuştur. Bazı çalışmalar (Tarlow ve La Greca, 2021; Antoniadou, Kokkinos, ve Markos, 2019) sosyal kaygının duygusal empati ile pozitif, bilişsel empati ile ilişki göstermediğini belirlemişken, bir çalışmada (Pechorro, Ayala-Nunes, Nunes, Maroco, ve Gonçalves,

2016) temel empati değişkeninin, sosyal kaygının olumsuz değerlendirilme korkusu boyutuyla pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur. Tibi-Elhanany ve Shamay-Tsoory (2011), çalışmalarında sosyal kaygı ile duygusal empati arasında pozitif ilişkiler olduğunu belirlemişlerdir. İlave olarak araştırmacılar yüksek sosyal kaygılı kişilerin, düşük olanlara kıyasla duygusal empatilerinin daha yüksek olduğunu rapor etmişlerdir (Tibi-Elhanany ve Shamay-Tsoory, 2011). Pittelkow, Aan Het Rot, Seidel, Feyel, ve Roest (2021), sistematik derleme ve meta-analiz çalışmalarında sosyal kaygı ile duygusal empati arasında pozitif ilişkinin olduğunu belirtmişlerdir.

Pozitif duyguları artıran, depresyon ve kaygı gibi olumsuz ruh halleriyle mücadele eden mizahın, stresli yaşam olaylarıyla mücadele etmenin önemli bir mekanizması olduğu ve tatmin edici kişilerarası ilişkileri geliştirmek için önemli sosyal bir beceri olduğu düşünülmektedir (Martin, 2007: 269). Tucker ve diğerleri (2013) çalışmalarında, mizah tarzlarının sosyal kaygı ve depresif semptomlar arasındaki ilişkide düzenleyici olup olmadığını incelemişlerdir. Çalışmaları sonucunda katılımcı ve kendini yıkıcı mizah tarzlarının ayrı ayrı sosyal kaygı ve depresif semptomlar arasındaki ilişkide düzenleyici olduğu belirlemişlerdir. Ayrıca çalışmada sosyal kaygının, katılımcı mizah ve kendini geliştirici mizahla negatif, kendini yıkıcı mizahla da pozitif ilişki gösterdiği bulunmuştur. Eype ve Fenn (2021), çalışmalarında katılımcı ve kendini geliştirici mizahın sosyal kaygıyla negatif ilişkili olduğunu belirlemişlerdir. Martin, Puhlik-Doris, Larsen, Gray, ve Weir (2003), kaygıyla katılımcı ve kendini geliştirici mizahın negatif, kendini yıkıcı mizahın ise pozitif ilişki gösterdiğini ancak saldırgan mizahın ise ilişki göstermediğini belirlemişlerdir. Menendez-Aller, Postigo, Montes-Alvarez, Gonzales-Primo, ve Garcia-Cueto (2020), katılımcı ve kendini geliştirici mizah tarzlarının depresyon ve kaygı semptomlarına karşı koruyucu ancak saldırgan ve kendini yıkıcı mizah tarzlarının ise risk faktörleri olduğunu raporlamıştır.

Literatür taraması yapılabildiği kadarıyla empati ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkide mizah tarzlarının aracılığı incelenmemiştir. Mevcut çalışmada mizah tarzlarının bu iki değişken arasındaki ilişkide aracılığını ve değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amaçlanmıştır. Bu amaçlara ve yapılan literatür incelemesine dayalı olarak oluşturulan araştırma hipotezleri aşağıdaki gibidir:

Hipotez 1a: Mizah tarzları ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 1b: Empati ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 1c: Empati ile mizah tarzları arasında anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 2: Empati ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkide mizah tarzları aracıdır.

2. Materyal ve Metot

Bu başlık katılımcılar ve prosedür, ölçekler ve veri analizi alt başlıklarından oluşmaktadır.

2.1. Katılımcılar ve Prosedür

Çalışma için Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik kurulundan izin alınmıştır (Tarih: 05.10.2021, Sayı: 93389). Anket çalışmasının yürütüldüğü dönemde, Covid-19 salgını nedeniyle dersler çevrimiçi gerçekleştirildiğinden veriler katılımcılardan Google formda hazırlanan anket linkinin uzaktan eğitim sisteminde paylaşılmasıyla toplanmıştır. Bir devlet üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesi temel bölümlerinden olan Beslenme ve Diyetetik ile Hemşirelik bölümlerinde dördüncü sınıf hariç (staj zorunluğu olduğundan) 779 öğrenci olup amaçlanan örneklem yöntemiyle bu iki bölümde okuyan çalışmaya gönüllü katılacak öğrencilerin yaklaşık yüzde yirmi birine ulaşılmıştır ($n = 164$). Betimsel araştırmalarda küçük evrenlerde örneklem evrenin yüzde yirmisi olarak dikkate alınabilir (Özen ve Gül, 2007:415). Toplam 202 anket formu doldurulmuş ancak çeşitli nedenlerle (gönüllü olur onaysız, birden fazla katılım, eksik bilgi gibi) 38 form çalışma dışı tutulmuştur. Katılımcıların % 60.4'ü ($n= 99$) beslenme ve diyetetik, % 39.6'sı ($n= 65$) ise hemşirelik öğrencisidir. Öğrencilerin 144'ü (%87.8) kadın, 20'si (%12.2) ise erkek olup, yaş ortalamaları 21.28 ($SD = 3.68$)' dir.

2.2. Ölçekler

Araştırmada üç ölçek kullanılmıştır.

2.2.1. Toronto Empati Anketi (Spreng ve diğerleri, 2009)

Duygusal bir süreç olarak empatiyi değerlendiren Toronto empati anketi Spreng ve diğerleri (2009) tarafından geliştirilen 16 maddeli (örnek maddeler *'başka biri heyecanlı hissettiğinde, ben de heyecanlanma eğilimindeyim'* ve *'birisi ağladığı zaman rahatsız olurum'*) ve tek boyutlu bir ölçektir. Ölçek maddeleri (Spreng ve diğerleri, 2009), 5 dereceli-Likert ölçeği ile ölçülmekte olup (0=Asla, 4=Daima), 2., 4., 7., 10., 11., 12., 14. ve 15. maddeler ters kodlanmaktadır. Totan, Doğan, ve Sapmaz (2012), ölçeğin Türkçe versiyonunun 13 madde ve tek boyuttan oluştuğunu ve iç tutarlılık katsayısını .79 olarak bulmuşlardır. Araştırmacılar (Totan ve diğerleri, 2012) iki gruba böldükleri verinin çapraz geçerliklerini incelemişlerdir. Totan ve diğerleri (2012), ilk grup ($\chi^2=113.50$, $df=65$, $\chi^2/df=1.75$, $GFI=.93$, $NFI=.90$, $RFI=.88$, $CFI=.95$, $IFI=.95$, $RMR=.056$, $RMSEA=.056$) ve ikinci grup ($\chi^2=229.39$, $df=65$, $\chi^2/df=3.53$, $GFI=.91$, $NFI=.87$, $RFI=.91$, $CFI=.90$, $IFI=.90$, $RMR=.065$, $RMSEA=.073$) için ayrı ayrı uyum iyilik değerlerini belirlemişlerdir. Mevcut çalışmada ölçeğin Cronbach α değeri .76 olarak tespit edilmiştir.

2.2.2. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Versiyonu (Leary, 1983)

Olumsuz değerlendirilme korkusu ölçeği kısa versiyonu (Leary, 1983), 12 maddeden oluşan bir ölçektir (örnek maddeler; *'bir fark yaratmadığını bilsem bile başkalarının benim hakkımda ne düşüneceği konusunda endişeleniyorum'* ve *'insanların benim kusurlarımı bulacağından korkuyorum'*). Ölçek maddeleri (Leary, 1983), 5 dereceli Likert ölçeği ile ölçülmekte (1=Bana hiç uymaz, 5=Çok yüksek ölçüde bana uyar) olup, 2., 4., 7., ve 10. maddeler ters kodlanmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması, güvenilirlik ve geçerliğini gerçekleştiren Çetin, Doğan, ve Sapmaz (2010), ölçeğin Türkçe versiyonunun 11 maddeden oluştuğunu belirlemişlerdir. İlave olarak araştırmacılar (Çetin ve diğerleri, 2010), doğrulayıcı faktör analiz sonucu ölçeğin hem tek faktörlü hem de iki faktörlü yapı uyumlarının iyi düzeyde olduğunu (tek faktörlü yapı için; $X^2=89.91$, $RMSEA=.062$, $NFI=.96$, $CFI=.98$, $IFI=.98$, $RFI=.95$, $GFI=.95$, $AGFI=.92$; iki faktörlü yapı için; $X^2=83.48$, $RMSEA=.057$, $NFI=.96$, $CFI=.98$, $IFI=.98$, $RFI=.95$, $GFI=.96$, $AGFI=.93$) ve ölçeğin iç tutarlık katsayısını .84 olarak tespit etmişlerdir. Mevcut çalışmada ölçeğin Cronbach α değeri .88 olarak belirlenmiştir.

2.2.3. Mizah Tarzları Anketi (Martin ve diğerleri, 2003)

32 maddeli mizah tarzları anketi (Martin ve diğerleri, 2003), dört boyutlu bir ölçektir (katılımcı mizah-*'genellikle diğer insanlarla çok fazla gülmem ya da şakalaşmam'*, kendini geliştirici mizah-*'depresif hissettiğimde, genellikle kendimi mizahla neşelendirebilirim'*, saldırgan mizah-*'insanlar mizah anlayışından asla rahatsız olmaz veya incinmez'* ve kendini yıkıcı mizah-*'kendimi küçük düşürmek için sık sık komik şeyler söylemem'*). Ölçek maddeleri (Martin ve diğerleri, 2003) 7-dereceli Likert ölçeği ile ölçülmekte olup (1=Tamamen katılmıyorum, 7=Tamamen katılıyorum), 11 madde ters kodlanmaktadır (1, 7, 9, 15, 16, 17, 22, 23, 25, 29, 31. maddeler). Ölçeğin Türkçe uyarlamasını gerçekleştiren Yerlikaya (2003), faktör analizi sonrasında maddelerin orijinal ölçekte (Martin ve diğerleri, 2003) yer aldıkları alt ölçeklere .32-.75 aralığında değişen faktör yükleriyle yerleştiklerini ve ölçeğin orijinal ölçeğe (Martin ve diğerleri, 2003) benzer 32 madde ve dört alt boyuttan oluştuğunu belirlemiştir. Ayrıca araştırmacı (Yerlikaya, 2003:58), ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlık katsayılarının .67-.78 aralığında olduğunu bulmuştur. Bu çalışmada ölçeğin alt boyutlarının (katılımcı, kendini geliştirici, saldırgan ve kendini yıkıcı) Cronbach α değerleri sırayla .55, .73, .43 ve .70 olarak belirlenmiştir. Taber (2018)'in derleme çalışmasında, bazı çalışmalarda .45-.98 aralığındaki alpha değerinin kabul edilebilir olarak tanımlandığı belirtilmiştir. Ancak mevcut çalışmada saldırgan mizah alt boyutunun güvenilirliği düşük bulunduğundan istatistiksel analizlere dahil edilmemiştir.

2.3. Veri Analizi

Empati ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkide mizah tarzlarının aracı rolü SPSS'de (version 22) çalışan PROCESS Macro version 3.4 programında (Hayes, 2018) Model 4 kullanılarak test edilmiştir. Aracılık analizinde %95 güven aralıkları ve 5000 bootstrap samples seçenekleri seçilmiştir. Ayrıca SPSS programında araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiler bivariate korelasyon analiziyle test edilmiştir.

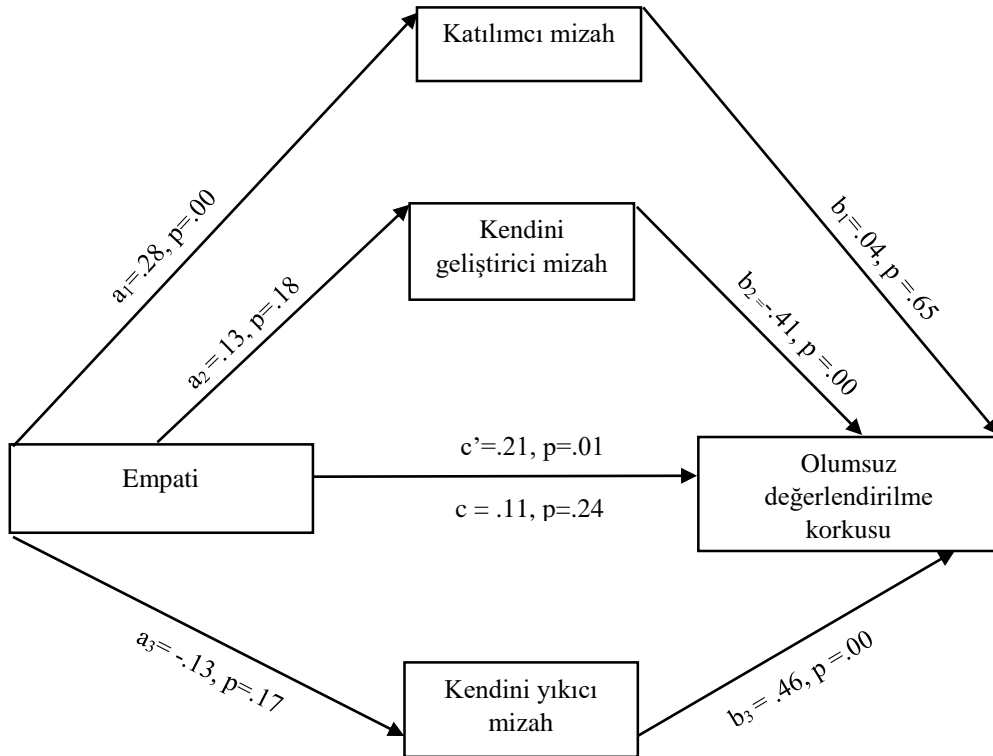
3.Bulgular

Tablo 1, değişkenler arasındaki bivariante korelasyon ile tanımlayıcı istatistik sonuçlarını göstermektedir. Korelasyon analiz sonuçlarına göre, katılımcı mizah ile empati ($r = .31, p < .01$), kendini yıkıcı mizah ile olumsuz değerlendirilme korkusu ($r = .34, p < .01$) arasında pozitif ilişkiler bulunmuştur. Kendini geliştirici mizah ile olumsuz değerlendirilme korkusu ($r = -.27, p < .01$) arasında negatif ilişki ortaya çıkmıştır. Ancak empati ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında bir ilişki ortaya çıkmamıştır ($r = .09, p = .24$). Bu nedenle hipotez 1a ve 1c kısmen kabul edilirken, 1b reddedilmiştir.

Tablo1. Araştırma Değişkenleri Arasındaki Bivariate Korelasyon Sonuçları ve Tanımlayıcı İstatistikler ($n=164$)

Değişkenler	1	2	3	4	5
1.Empati	-				
2.Olumsuz değerlendirilme korkusu	.09	-			
3.Katılımcı mizah	.31**	-.02	-		
4.Kendini geliştirici mizah	.11	-.27**	.36**	-	
5.Kendini yıkıcı mizah	-.11	.34**	.08	.27**	-
Ortalama	47.16	30.34	41.24	36.14	22.90
Standart Sapma	7.28	8.60	6.58	8.96	8.78

** Korelasyon, $p < 0.01$ 'de anlamlıdır (iki kuyruklu).

Şekil 1. Empati ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkide mizah tarzlarının aracı rolünü gösteren çoklu aracılık modeli sonucu

Şekil 1, empati ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkide mizah tarzlarının aracılığını göstermektedir. Şekle göre empati, katılımcı mizah ile direkt pozitif ilişki göstermişken ($b = .28, SE = .07, p =$

.00, %95 CI = .15, .41), kendini geliştirici mizah ($b = .13, SE = .09, p = .18, \%95\ CI = -.06, .32$) ve kendini yıkıcı mizahla ($b = -.13, SE = .09, p = .17, \%95\ CI = -.32, .06$) ilişki göstermemiştir.

Aracı değişkenler modele dahil olduğunda empati olumsuz değerlendirilme korkusuyla pozitif ilişki göstermişken ($b = .21, SE = .08, p = .01, \%95\ CI = .04, .37$), aracı değişkenler modele dahil edilmediğinde bu ilişki anlamsız bulunmuştur ($b = .11, SE = .09, p = .24, \%95\ CI = -.07, .29$). Ayrıca aracılardan dahil edildiği modelde kendini geliştirici mizahın negatif yönde ($b = -.41, SE = .07, p = .00, \%95\ CI = -.55, -.27$) ve kendini yıkıcı mizahın ise pozitif yönde ($b = .46, SE = .07, p = .00, \%95\ CI = .33, .60$) olumsuz değerlendirilme korkusuyla ilişkilerinin anlamlı olduğu belirlenmiştir. Aynı modelde katılımcı mizahın ($b = .04, SE = .09, p = .65, \%95\ CI = -.15, .24$) olumsuz değerlendirilme korkusuyla ilişkisi ise anlamlı bulunmamıştır. Aracı değişkenler ve empati, olumsuz değerlendirilme korkusundaki varyansın % 29'unu açıklamaktadır.

Empatinin olumsuz değerlendirilme korkusuyla ilişkisinde katılımcı mizah (*İndirekt Etki* = .01, *BootSE* = .03, %95 CI = -.05, .08), kendini geliştirici mizah (*İndirekt Etki* = -.05, *BootSE* = .04, %95 CI = -.14, .03) ve kendini yıkıcı mizahın (*İndirekt Etki* = -.06, *BootSE* = .04, %95 CI = -.15, .03) aracılık rollerinin olmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle Hipotez 2 desteklenmemiştir.

4. Sonuçlar ve Tartışma

Mevcut çalışma, sağlık bilimleri öğrencilerinden oluşan bir örnekleme empatinin olumsuz değerlendirilme korkusuyla ilişkisinde mizah tarzlarının aracı olup olmadığını ve bu çalışma değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Korelasyon analiz sonuçlarına göre, empati ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında ilişki bulunmamıştır. Menolascino (2016: 42) çalışmasında (yalnızca erkeklerde) hem toplam empati skorları hem de duygusal empatinin sosyal kaygıyla ilişki göstermediğini bulmuştur. Boylamsal bir çalışma (Wright, Wachs, ve Harper, 2018) sonucu ise duygusal empatinin kaygıyla ilişkili olmadığını göstermiştir. Ancak bu çalışmada mizah tarzlarından sadece katılımcı mizah empati ile pozitif ilişki göstermektedir. Yazındaki çalışmalarda empatik ilginin katılımcı mizahla gösterdiği pozitif ilişkiler (Wu ve diğerleri, 2016; Hampes, 2010) mevcut çalışmanın bu sonucuyla tutarlıdır. İlave olarak yazındaki çalışma sonuçlarına göre sosyal kaygıyla, kendini geliştirici mizah negatif (Tucker ve diğerleri, 2013; Eype ve Fenn, 2021), kendini yıkıcı mizah ise pozitif ilişki göstermektedir (Tucker ve diğerleri, 2013). Benzer olarak bu çalışmada olumsuz değerlendirilme korkusuyla, kendini geliştirici mizah negatif, kendini yıkıcı mizah ise pozitif ilişki göstermiştir. Hem kendini geliştirici mizahın hem de kendini yıkıcı mizahın empatik ilgiyle ilişki göstermediği sonucu (Hampes, 2010) mevcut çalışmanın bulgularıyla uyumludur. Ancak bu çalışmada beklenmeyen bir sonuç olarak katılımcı mizahın, olumsuz değerlendirilme korkusuyla ilişki göstermediği bulunmuştur. Mevcut çalışmayla uyumlu olarak, bir çalışmada (Cann ve Collette, 2014) katılımcı mizahın psikolojik sıkıntıyla (depresyon, kaygı ve stres) ilişki göstermediği rapor edilmiştir. Bu sonuçlara göre hipotez 1a ve 1c kısmen kabul edilmiştir. Ancak hipotez 1b reddedilmiştir.

Analiz sonucunda mizah tarzlarının empati ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkide aracılığının olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuca göre ikinci hipotez desteklenmemiştir. Ayrıca aracı değişkenler modele dahil edildiğinde empatinin olumsuz değerlendirilme korkusuyla pozitif ilişki gösterdiği bulunmuştur. Aracı değişkenler ile empatinin olumsuz değerlendirilme korkusunda çok düşük olmayacak oranda açıklayıcılığı mevcuttur. Katılımcıların empati ve kendini yıkıcı mizah kullanımları arttıkça ve kendini geliştirici mizah kullanımları da zayıfladıkça olumsuz değerlendirilme korkuları artmaktadır. Yani yüksek düzeyde başka kişilerin duygularını anlamaya çalışan bireylerin, düşük düzeyde olumlu mizah tarzını (kendini geliştirici mizah) ve yüksek düzeyde olumsuz mizah tarzını (kendini yıkıcı mizah) kullanmaları onların başka kişilerin kendileriyle ilgili olumsuz düşündükleri yönündeki kaygılarını artırabilir. Knight, Stoica, Fogleman, ve Depue (2019), empatinin kaygıyla ilişkili olmadığını belirlemişlerdir. Araştırmacıların bu bulgusuyla (Knight ve diğerleri, 2019) tutarlı olarak, mevcut çalışma sonucunda ise empatinin, olumsuz değerlendirilme korkusuyla ilişki göstermediği bulunmuştur.

Kesitsel dizayna sahip olması bu çalışmanın bir sınırlılığıdır. Ancak bu araştırma empati, olumsuz değerlendirilme korkusu ve mizah tarzları arasındaki ilişkileri tek bir çalışma kapsamında incelemesi açısından önemlidir. Gelecekteki çalışmalar hem duygusal hem de bilişsel empatinin olumsuz değerlendirilme korkusuyla ilişkisinde mizah tarzlarının aracılığını boylamsal bir çalışma dizaynıyla araştırabilir.

Kaynaklar

- Al-Johani, W.M., AlShamlan, N.A., AlAmer, N.A., Shawkhan, R.A., Almayyad, A.H., Alghamdi, L.M. ... AlOmar, R.S. (2022). Social anxiety disorder and its associated factors: A cross-sectional study among medical students, Saudi Arabia. *BMC Psychiatry*, 22, 505. <https://doi.org/10.1186/s12888-022-04147-z>
- Antoniadou, N., Kokkinos, C.M., ve Markos, A. (2019). Psychopathic traits and social anxiety in cyber-space: A context-dependent theoretical framework explaining online disinhibition. *Computers in Human Behavior*, 99, 228-234. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2019.05.025>
- Auyeung, K. ve Alden, L.E. (2020). Accurate empathy, social rejection, and social anxiety disorder. *Clinical Psychological Science*, 8 (2), 266-279. doi: 10.1177/2167702619885410
- Auyeung, K. W. ve Alden, L.E. (2016). Social anxiety and empathy for social pain. *Cognitive Therapy and Research*, 40 (1), 38-45. doi: 10.1007/s10608-015-9718-0
- Batanova, M.D. ve Loukas, A. (2011). Social anxiety and aggression in early adolescents: Examining the moderating roles of empathic concern and perspective taking. *Journal of Youth and Adolescence*, 40, 1534-1543. doi: 10.1007/s10964-011-9634-x
- Bray, K.O., Anderson, V., Pantelis, C., Pozzi, E., Schwartz, O.S., Vijayakumar, N. ... Whittle, S. (2021). Associations between cognitive and affective empathy and internalizing symptoms in late childhood. *Journal of Affective Disorders*, 290, 245-253. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.04.034>
- Burkovik, Y. (2020). *Sosyal fobi-Görünen ve görünmeyen yönleri* (13. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları
- Büyükyılmaz, O. (2018). *İş hayatında mizah kullanımı: Mizahın çalışan tutum ve davranışları üzerindeki etkileri*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım
- Cann, A., ve Collette, C. (2014). Sense of humor, stable affect, and psychological well-being. *Europe's Journal of Psychology*, 10 (3), 464-479. doi: 10.5964/ejop.v10i3.746
- Clark, D.M., ve McManus, F. (2002). Information processing in social phobia. *Biological Psychiatry*, 51 (1), 92-100. [https://doi.org/10.1016/S0006-3223\(01\)01296-3](https://doi.org/10.1016/S0006-3223(01)01296-3)
- Çelik, A. (2010). *Kriz ve stres yönetimi*. Ankara: Gazi Kitabevi Tic.Ltd.Şti.
- Çetin, B., Doğan, T., ve Sapmaz, F. (2010). Olumsuz değerlendirilme korkusu ölçeği kısa formu'nun Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 35 (156), 205-216
- Davis, M.H. (1980). A multidimensional approach to individual differences in empathy. *JSAS Catalog of Selected Documents in Psychology*, 10, 85.
- Davis, M.H. (1983). Measuring individual differences in empathy: Evidence for a multidimensional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44 (1), 113-126
- De Waal, F. (2014). *Empati çağı: Daha anlayışlı bir toplum için doğadan dersler*. (Çev. K. Yılmaz). Ankara: Akılçelen kitaplar (Orijinal eserin yayın tarihi 2009).
- Desalegn, G.T., Getinet, W., ve Tadie, G. (2019). The prevalence and correlates of social phobia among undergraduate health science students in Gondar, Gondar Ethiopia. *BMC Research Notes*, 12, 438. <https://doi.org/10.1186/s13104-019-4482-y>
- Durna, H. (2018). *Sosyal fobi. Kim korkar sosyal fobiden! Sekiz adımda sosyal fobiden, sosyal korku ve kaygılarından kurtul* (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi
- Dvash, J., ve Shamay-Tsoory, S.G. (2014). Theory of mind and empathy as multidimensional constructs: Neurological foundations. *Topics in Language Disorders*, 34 (4), 282-295. <https://doi.org/10.1097/TLD.0000000000000040>
- Eype, E.S., ve Fenn, J. (2021). Humor styles, perceived social support and social anxiety in young adults. *Indian Journal of Positive Psychology*, 12 (3), 211-215
- Halfpenny, C.C. ve James, L. A. (2020). Humor styles and empathy in junior-school children. *Europe's Journal of Psychology*, 16 (1), 148-166. <https://doi.org/10.5964/ejop.v16i1.1934>
- Hampes, W.P. (2010). The relation between humor styles and empathy. *Europe's Journal of Psychology*, 3, 34-45
- Hayes, A.F. (2018). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach* (2nd ed.). Guilford Press.
- Hein, M. (2020). *Empati. Ne hissettiğini anlıyorum* (1. Baskı). (Çev. F. S. Kösebay). İstanbul: İletişim Yayıncılık A.Ş. (Orijinal eserin yayın tarihi 2018).
- Iqbal, A. ve Ajmal, A. (2018). Fear of negative evaluation and social anxiety in young adults. *Peshawar Journal of Psychology and Behavioral Sciences*, 4 (1), 49-57
- İlhan, T. (2021). Eğitimde pozitif bir güç olarak mizah. B. Ergüner Tekinalp ve Ş. Işık (Ed.), *Eğitimde pozitif psikoloji uygulamaları* içinde (5. Baskı, 435-464. ss). Ankara: Pegem Akademi

- Knight, L.K., Stoica, T., Fogleman, N.D., ve Depue, B.E. (2019). Convergent neural correlates of empathy and anxiety during socioemotional processing. *Frontiers in Human Neuroscience*, 13. doi:10.3389/fnhum.2019.00094
- Korkmaz, Y. (2017). *Ergenlerde internet bağımlılığının depresyon & anksiyete üzerindeki etkisi* (Birinci Basım). Ankara: Gece Kitaplığı
- Lamothe, M., Boujut, E., Zenasni, F., ve Sultan, S. (2014). To be or not to be empathic: The combined role of empathic concern and perspective taking in understanding burnout in general practice. *BMC Family Practice*, 15, 15. doi: 10.1186/1471-2296-15-15
- Leary, M.R. (1983). A brief version of the fear of negative evaluation scale. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 9 (3), 371-375
- Lelorain, S., Sultan, S., Zenasni, F., Catu-Pinault, A., Jaury, P., Boujut, E., ve Rigal, L. (2013). Empathic concern and professional characteristics associated with clinical empathy in French general practitioners. *European Journal of General Practice*, 19, 23-28. doi: 10.3109/13814788.2012.709842
- Levinson, C.A. ve Rodebaugh, T.L. (2012). Social anxiety and eating disorder comorbidity: The role of negative social evaluation fears. *Eating Behaviors*, 13, 27-35. doi:10.1016/j.eatbeh.2011.11.006
- Loudin, J.L., Loukas, A. ve Robinson, S. (2003). Relational aggression in college students: Examining the roles of social anxiety and empathy. *Aggressive Behavior*, 29, 430-439. doi: 10.1002/ab.10039
- Martin, R.A. (2007). *The psychology of humor: An integrative Approach*, Elsevier Academic Press
- Martin, R.A., Puhlik-Doris, P., Larsen, G., Gray, J., ve Weir, K. (2003). Individual differences in uses of humor and their relation to psychological well-being: Development of the humor styles questionnaire. *Journal of Research in Personality*, 37, 48-75
- Mathad, M.D., Pradhan, B., ve Rajesh, S.K. (2017). Correlates and predictors of resilience among baccalaureate nursing students. *Journal of Clinical and Diagnostic Research*, 11 (2). doi: 10.7860/JCDR/2017/24442.9352
- Menendez-Aller, A, Postigo, A., Montes-Alvarez, P., Gonzalez-Primo, F.J., ve Garcia-Cueto, E. (2020). Humor as a protective factor against anxiety and depression. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 20, 38-45. <https://doi.org/10.1016/j.ijchp.2019.12.002>
- Menolascino, N. (2016). *Empathy, perceived popularity and social anxiety: Predicting bystander intervention among middle school students* (Masters Theses). Eastern Illinois University. Erişim adresi <https://thekeep.eiu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3505&context=theses>
- Navarro-Carrillo, G., Torres-Marin, J. ve Carretero-Dios, H. (2020). Class-based differences in the use of (aggressive) humor: The mediating role of empathic concern. *Personality and Individual Differences*, 159, 109868. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.109868>
- Navarro-Carrillo, G., Torres-Marin, J., Corbacho-Lobato, J.M., ve Carretero-Dios, H. (2020). The effect of humour on nursing professionals' psychological well-being goes beyond the influence of empathy: A cross-sectional study. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 34, 474-483. doi: 10.1111/scs.12751
- Oktuğ, Z. (2019). *İş yerinde mizah. "Mizahın Örgüt Bağlamında Değerlendirilmesi"* (1.Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd.Şti.
- Özen, Y. ve Gül, A. (2007). Sosyal ve eğitim bilimleri araştırmalarında evren-örneklem sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 394-422.
- Özgüleş, B. (2020). *Sağlık yönetimi ve mizah* (1.Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd.Şti.
- Pechorro, P., Ayala-Nunes, L., Nunes, C., Maroco, J., ve Gonçaves, R.A. (2016). The social anxiety scale for adolescents: Measurement invariance and psychometric properties among a school sample of Portuguese Youths. *Child Psychiatry & Human Development*, 47, 975-984. doi: 10.1007/s10578-016-0627-6
- Pittelkow, M.M., Aan Het Rot, M., Seidel, L. J., Feyel, N., ve Roest, A.M. (2021). Social anxiety and empathy: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Anxiety Disorders*, 78, 102357. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2021.102357>
- Premack, D., ve Woodruff, G. (1978). Does the chimpanzee have a theory of mind? *The behavioral and Brain Sciences*, 4, 515-526. <https://doi.org/10.1017/S0140525X00076512>
- Reta, Y., Ayalew, M., Yeneabat, T., ve Bedaso, A. (2020). Social anxiety disorder among undergraduate students of Hawassa university, college of medicine and health sciences, Ethiopia. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*, 16, 571-577. <https://doi.org/10.2147/NDT.S235416>
- Robichaud, M., ve Dugas, M. J. (2020). *Yaygın kaygı bozukluğu çalışma kitabı: Belirsizlik, endişe ve korku ile baş etmek için kapsamlı bir BDT kılavuzu* (3.Basım). (Çev. A. İtil, E. Bayraktar, ve Z. Özmeş). İstanbul: Psikonet Yayıncılık ve Eğitim A.Ş. (Orijinal eserin yayın tarihi 2015)

- Samson, A. C. (2008). *Cognitive and neural humor processing: The influence of structural stimulus properties and Theory of Mind* (Dissertation Thesis). University of Fribourg. Erişim adresi <https://doc.rero.ch/record/11607/files/SamsonAC.pdf>
- Shamay-Tsoory, S., Harari, H., Szepeswol, O., ve Levkovitz, Y. (2009). Neuropsychological evidence of impaired cognitive empathy in euthymic bipolar disorder. *Journal of Neuropsychiatry and Clinical Neurosciences*, 21, 59-67. doi: 10.1176/jnp.2009.21.1.59
- Sönmez, D. (2020). *Examining the relationship between cognitive empathy, affective empathy and social anxiety in autism spectrum disorder* (Master Thesis). Ibn Haldun University. Erişim adresi <https://openaccess.ihu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12154/1277/sönmez.pdf?sequence=5&isAllowed=y>
- Spreng, R.N., McKinnon, M.C., Mar, R.A., ve Levine, B. (2009). The Toronto empathy questionnaire: Scale development and initial validation of a factor-analytic solution to multiple empathy measures. *Journal of Personality Assessment*, 91 (1), 62-71. doi:10.1080/00223890802484381
- Şahin, A. (2018). *Yöneltil ve eğitsel araç olarak eğitim kurumlarında mizah* (1.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık
- Şahin, M. ve Akbaba, S. (2017). *Okulda ve sanal ortamda zorbalık ve empati* (1. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.
- Taber, K.S. (2018). The use of Cronbach's alpha when developing and reporting research instruments in science education. *Research in Science Education*, 48, 1273-1296. <https://doi.org/10.1007/s11165-016-9602-2>
- Tarlow, N., ve La Greca A.M. (2021). The role of empathy and social anxiety in Latinx adolescents' indirect peer aggression during the transition to high school. *Aggressive Behavior*, 47, 17-27. doi: 10.1002/ab.21926
- Tibi-Elhanany, Y., ve Shamay-Tsoory, S.G. (2011). Social cognition in social anxiety: First evidence for increased empathic abilities. *Israel Journal of Psychiatry and Related Sciences*, 48 (2), 98-106.
- Totan, T., Doğan, T., ve Sapmaz, F. (2012). The Toronto empathy questionnaire: Evaluation of psychometric properties among Turkish university students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 46, 179-198
- Tucker, R. P., Judah, M.R., O'Keefe, V.M., Mills, A.C., Lechner, W.V., Davidson, C.L., Grant, D.M., ve Wingate, L.R. (2013). Humor styles impact the relationship between symptoms of social anxiety and depression. *Personality and Individual Differences*, 55, 823-827. <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2013.07.008>
- Watson, D. ve Friend, R. (1969). Measurement of social-evaluative anxiety. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 33 (4), 448-457
- Weeks, J.W., Heimberg, R.G., Fresco, D.M., Hart, T. A., Turk, C.L., Schneier, F.R., ve Liebowitz, M.R. (2005). Empirical validation and psychometric evaluation of the brief fear of negative evaluation scale in patients with social anxiety disorder. *Psychological Assessment*, 17 (2), 179-190. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.17.2.179>
- Wright, M.F. , Wachs, S. , ve Harper, B.D. (2018). The moderation of empathy in the longitudinal association between witnessing cyberbullying, depression, and anxiety. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 12 (4). Article 6. <http://dx.doi.org/10.5817/CP2018-4-6>
- Wu, C.L., Lin, H.Y., ve Chen, H.C. (2016). Gender differences in humour styles of young adolescents: Empathy as a mediator. *Personality and Individual Differences*, 99, 139-143. <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2016.05.018>
- Yerlikaya, E.E. (2003). *Mizah tarzları ölçeği'nin (the humor styles questionnaire) uyarlama çalışması* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi. Erişim adresi <https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/mizah-tarzlari-olcegi-toad.pdf>
- Youssef, F.F., Nunes, P., Sa, B., ve Williams, S. (2014). An exploration of changes in cognitive and emotional empathy among medical students in the Caribbean. *International Journal of Medical Education*, 5, 185-192. doi: 10.5116/ijme.5412.e641

Etik, Beyan ve Açıklamalar

---

1. Etik Kurul izni ile ilgili;

Bu çalışmanın yazar/yazarları, Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun tarih 05.10.2021 sayı 93389 ve karar 2021-11 ile etik kurul izin belgesi almış olduklarını beyan etmektedir.

2. Bu çalışmanın yazar/yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uydıklarını kabul etmektedir.

3. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.

4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.
